ਯੂ.ਪੀ. ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ

ਬਨਾਮ

ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2011 ਦਾ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8083)

16 ਦਸੰਬਰ, 2021

[ਹੇਮੰਤ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 – ਐਸ.ਐਸ.48 (1), 4, 6 – ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਟਾਊਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1919 – ਐਸ.ਐਸ.36, 42 – ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 48 (1), 1894 ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਸਨ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ - ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਦੇਸ਼ ਕੋਈ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨਾ ਤਾਂ ਵੈਸਟਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 300 ਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿਰਫ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਆਰਟੀਕਲ 300 ਏ।

ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 – ਧਾਰਾ 48 (1) – ਜੇ ਕੋਈ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ - ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ - ਨਹੀਂ: ਨਹੀਂ - ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ ਯੂ/ ਐਸ 48(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ - ਧਾਰਾ 21

ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 – ਧਾਰਾ 4 (1), 48 (1) – ਧਾਰਾ ਯੂ/ ਐਸ 4(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ਯੂ/ ਐਸ 48(1) ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਆਯੋਜਿਤ: 1.1 ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ। ਦਰਅਸਲ, 28.02.1983 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30.01.1985 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਛੋਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਗੇ। ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 20 ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 30.01.1985 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30.01.1985 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ 27.06.1985 ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। 29.05.1999 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ 7.04.2003 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 11,14] [1068-ਈ-ਜੀ; 1069-ਸੀ-ਡੀ]

1.2 ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਲੁਕ-ਲੁਕਾ ਕੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ 7.04.2003 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 7.04.2003 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਖੇਡ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਪਹਿਲਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮਿਤੀ 15.09.2005 ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਭੂ-ਮਾਫੀਆ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨਾ ਤਾਂ ਵੇਸਟਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 300 ਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 15, 24] [1069- ਡੀ-ਐੱਫ; 1072- ਸੀ-ਈ]

2. ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 48 (1) ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ/ਆਜ਼ਾਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਕੁਆਇਰ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਜਾਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਐਕੁਆਇਰ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ। [ਪੈਰਾ 20,22] [1070- ਐੱਫ; 1071- ਸੀ, ਐਫ-ਐਚ; 1072- ਏ-ਬੀ]

ਉਦਯੋਗਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ (ਗਵਾਲੀਅਰ) ਐਮਪੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੀਆਈਟੀ **(2018) 4 ਐਸਸੀਸੀ 494: [2018] 10 ਐਸਸੀਆਰ 481;** *ਐਚ.ਸੀ. ਸੁਮਨ ਬਨਾਮ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਹਾਊਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ।* (1991) 4 ਐਸਸੀਸੀ 485: [1991] 3 ਐਸਸੀਆਰ 839 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

3. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਉਸ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 27] [1073-ਬੀ-ਸੀ]

ਮੁਥਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2013) 14 ਐਸਸੀਸੀ 304: [2013] 10 ਐਸਸੀਆਰ 1051 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ।**

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[2018] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 481	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 17**
[1991] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 839	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 18**
[2013] 10 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1051	**ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 25**

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2011 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8083.

2005 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 64727 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 31.08.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

2011 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 8072.

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪੰਕਜ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀਨਾ ਕੌਲ ਸਿੰਘ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਮ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਪਰਮ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਉਪਾਧਿਆਏ, ਆਨੰਦ ਵਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚਿਤਰਾਂਕਾ ਨਾਇਕ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਪੂਰਵ ਪਾਂਡੇ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਵੀ. ਰਾਮਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਜੇ.

1.ਯੂ. ਪੀ. ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪਰਿਸ਼ਦ, ਜੋ ਕਿ ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ, ਨੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੂਮੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਿਛਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਮ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

3. ਪਿੰਡ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਏਕੜ 1.85 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਟਾਊਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1919 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਯੂ.ਪੀ. ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 36 ਤਹਿਤ 25.07.1964 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਕਾਨ/ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਤਹਿਸੀਲ-ਸਦਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੋਰਖਪੁਰ। ਇਹ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (1) ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ।

4. ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂ.ਪੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 42 ਤਹਿਤ 17.06.1967 ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਧਾਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 0.028 ਏਕੜ ਦੇ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ 292/2 ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 24.07.1970 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 30.03.1971 ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਨਾਮ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

5. ਸਾਲ 1983 ਤੋਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਪਰ ਕਿਸਮਤ ਵਿੱਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਆਇਆ।

6. ਆਖਰਕਾਰ ਯੂ.ਪੀ. ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਅਧਿਨਿਆਮ, 1965 ਦੀ ਧਾਰਾ 49 (1) ਅਤੇ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਅਤੇ 49 (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 7.04.2003 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15.09.2005 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ 07.04.2003 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਝੂਠੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

7. 15.09.2005 ਦੇ ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 2005 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 64727 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਮਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ 2008 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 50151 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ 31.08.2010 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਸਰਕਾਰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

8. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ 07.04.2003 ਦੀ ਅਸਲ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 15.09.2005 ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਛੋਕੜ ਵੀ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ 15.09.2005 ਦੇ ਦੂਜੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

ਗੋਰਖਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਿਰਜ਼ਾਪੁਰ/ਬੇਤੀਆਹਟਾਟਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਯੂਪੀ ਟਾਊਨ ਇੰਪਰੂਵਮੈਂਟ ਐਕਟ, 1919 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਯੂਪੀ ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੀ ਬੇਟੀਆਹਾਟਾ ਸਾਊਥ ਸਕੀਮ ਗੋਰਖਪੁਰ ਲਈ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 8.6.1965 ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਯੂਪੀ ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ ਯੂ/ਐਸ 17 ਤਹਿਤ ਨੰਬਰ 93ਕੇਏ/37-19(1) (16)-66 ਮਿਤੀ 13.1.1970 ਰਾਹੀਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

*ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 257 (ਰਕਬਾ 0.51 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 254 (ਰਕਬਾ 0.30 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/2 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/2 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 291/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 291/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 291/1 (ਰਕਬਾ 0.51 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 291

ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30.1.85 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜੀ.ਓ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਖਾਕਾ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 19757/1985 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 21.12.91 ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 5002/1992 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 19.5.99 ਨੂੰ "ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਬਰਖਾਸਤ" ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗਰੀਬ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਰੋਤ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ/ਬਾਗਬਾਨੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ 20 ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1049/9-ਏਏ-2-2003-3 ਐਚਬੀ (ਏਬੀ)/83 ਮਿਤੀ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ 1983 ਨੂੰ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 257 (ਰਕਬਾ 0.51 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 254 (ਰਕਬਾ 0.30 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 25/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 25/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ) ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1049/9-ਏਏ-2-2003-3 ਏਕੜ, ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 25/1 (ਰਕਬਾ 0.18 ਏਕੜ) ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 291/2 (ਰਕਬਾ 0.31 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 292/1 (ਰਕਬਾ 0.03 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 292/2 (ਰਕਬਾ 0.03 ਏਕੜ) ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 1.85 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਛੋਟ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਪਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭੂ-ਮਾਫੀਆ ਇਸ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਉਸਾਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ: -

ਏ) 1.00 ਏਕੜ (ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 254 (ਰਕਬਾ 0.30 ਏਕੜ) ਦੀ ਕੁੱਲ 1.17 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ, ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255 (ਰਕਬਾ 0.36 ਏਕੜ), ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 257 (ਰਕਬਾ 0.51 ਏਕੜ)} 23.4.2003 ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਬੀ) 5220 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 255 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 29.4.2004 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਜਾਕੇਤ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇਵਰੀਆ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੀ) 2370 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 254 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 16.9.2004 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬਜਰੰਗ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੁਪਤਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਵੀਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ।

ਡੀ) 9000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 254 ਅਤੇ 255 ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 21.9.2004 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਲਿਤਾ ਛਾਬੜੀਆ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਾਬੜੀਆ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਗਈ ਸੀ।

ਈ) ਖਸਰਾ ਨੰਬਰ 257 ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਕਬਾ 0.51 ਰਜਿਸਟਰੀ ਨੰਬਰ 16.9.2004 ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵਰਤਿਕਾ ਸਿੰਘ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਪੂਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਤੱਥ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 7.4.2003 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਸਨ। ਬਿਨੈਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਪਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਬਨਸਪਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1983 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1049/9-ਏਏ-2- 2003-3 ਐਚਬੀ (ਏਬੀ)/83 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

9. ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 15.09.2005 ਦੇ ਦੂਜੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਤਰਕ ਦੋ ਅਹਾਤਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ (i) ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਪਰ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਇੱਕ ਵਾਰ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਲ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਐਕੁਆਇਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

10. ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, 1897 ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਵਾਬ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"21. ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ, ਸੋਧਣ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ, ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ। *- ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ, ਸੋਧਣ, ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"*

11. ਇਸ ਲਈ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ, 28.02.1983 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30.01.1985 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਛੋਟ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਵੇਚਣਗੇ। ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 20 ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 30.01.1985 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 30.01.1985 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ 27.06.1985 ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ।

12. ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 1985 ਦੀ ਸਿਵਲ ਵਿਭਿੰਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 19757 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ

30.09.1988 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਕਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਮਿਤੀ 10.10.1988 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 21.12.1991 ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕੋਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ

14. 21.12.1991 ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ 1992 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ) ਨੰਬਰ 5002 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਕਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 9.04.1999 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 29.05.1999 ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਕਤ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਐਕੁਆਇਰ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਤ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ 7.04.2003 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

15. ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਲੁਕ-ਲੁਕਾ ਕੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ 7.04.2003 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 7.04.2003 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

16. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਜਦੋਂ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ, 1894 ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਵਰਮਾ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਉਦਯੋਗਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਗਵਾਲੀਅਰ) ਐਮ.ਪੀ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਆਈ.ਟੀ.[1] ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"21. ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

18. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ***ਐਚ.ਸੀ. ਸੁਮਨ ਬਨਾਮ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਹਾਊਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ.[2],*** ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

19. ਪਰ ***ਉਦਯੋਗਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ*** *(ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 ਦੀ ਧਾਰਾ 12-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 19 ਅਤੇ 20 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ***"ਧਾਰਾ 12-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਆਈਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਨਾ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਨ, ਬਲਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਹਨ" ਅਤੇ "ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 12-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 21 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ/ਨਿਯਮਾਂ/ਉਪ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ।"***

20. ਪਰ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

48. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। -

(1) ਧਾਰਾ 36 ਵਿੱਚ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

---

[1] (2018) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 494

[2] (1991) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 485

(2) ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਬਕਾਇਆ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ

ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

(3) ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਧਾਰਾ 48 (1) ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ/ਆਜ਼ਾਦੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ***ਉਦਯੋਗਿਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ*** *(ਸੁਪਰਾ)* ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਗਲਤ ਹੈ।

21. ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ***ਐਚ.ਸੀ. ਸੁਮਨ*** , ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ***ਐਚ.ਸੀ. ਸੁਮਨ*** ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 35 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਤਰਕ ਨੂੰ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

22. ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (1) ਤਹਿਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਕੁਆਇਰ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਜਾਂ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 48 (1) ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਅਸਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਐਕੁਆਇਰ ਦਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਨ

ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

23. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 (1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਇੱਕ ਅਰਧ-ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ।

24. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੰਗ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 48 (1) ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਅਦ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਇਕਪਾਸੜ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਐਕੁਆਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਕਬਰਸਤਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਪਹਿਲਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 15.09.2005 ਦੀ ਦੂਜੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕੱਢ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹਾਊਸਿੰਗ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੂ-ਮਾਫੀਆ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਬਿਆਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨਾ ਤਾਂ ਵੇਸਟਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 300 ਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

25. ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਵਰਮਾ ਨੇ ***ਮੁਥਾ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਅਤੇ ਹੋਰ*** *ਬਨਾਮ* ***ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ*** [3], ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ***ਮੁਥਾ ਐਸੋਸੀਏਟਸ*** (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਧਾਰੀ ਹਥਿਆਰ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 48 (1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ, ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੁਥਾ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਤੋਂ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹਨ: ***(i)*** ਧਾਰਾ 48 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਧਾਰਾ 4 ਅਤੇ 6 ਅਧੀਨ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ; ਅਤੇ ***(ii)*** ਕਿ ਐਕੁਆਇਰ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

---

[3] (2013) 14 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 304

26. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 7.04.2003 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਭਪਾਤਰੀ, ਅਰਥਾਤ ਯੂ.ਪੀ. ਆਵਾਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾਪਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

27. ਇਸ ਲਈ, ਜੁਰਮਾਨੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ- ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਉਸ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਰਡਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Manjeet Singh
MANJEET SINGH
E. No. P/1882/2007 Advocate
Chamber No. 417 2nd Flour
Civil Courts, Rajpura
Mobile: 98726-56669